UDK 82.09:070
Katarina Molk
Vrhnika

MED LITERARNIM IN NOVINARSKIM POLJEM: ČASOPISNI INTERVJUJI S SLOVENSKIMI KNJIŽEVNIKI

Intervju s književnikom v množičnem tisku je eden od načinov interakcije med literarnim in novinarskim poljem. Je oblika opazovanja družbe, kar je naloga novinarskega polja kot kulturnega posrednika, hkrati pa prevzema tudi vlogo nomoteta, tistega, ki simbolno zaznamuje dejavnosti v literarnem polju. Pogovor med književnikom in novinarjem je tako zanimiv po vsebinski plati, obenem pa lahko opazujemo, kdaj se takšen intervju pojavi, kakšni so povodi za objavo, kdo je izbran za sogovornika in kako je predstavljen. Pričujoča razprava temelji predvsem na teoriji literarnega polja sociologa Pierra Bourdieuja, v povezavi s sociologijo medijev pa ji sledi empirična raziskava o intervjujih v letu 2005. Pregled časopisnih intervjujev s slovenskimi književniki je nastal z izborom člankov iz treh osrednjih slovenskih dnevnikov, Dela, Dnevnika in Večera.

Interview with an author in mass media is one of the ways in which literary and journalistic fields interact. It is a form of social observation, which is the mission of the journalistic field as a cultural intermediary, but at the same time it assumes the role of the nomothete, i.e., what symbolically denotes activities on the literary field. A conversation between an author and a journalist is interesting in terms of its content, but at the same time one can observe the time of its appearance, the occasion for its publication, the interviewee, and the way (s)he is introduced. The present study is mainly based on the theory of the literary field by Pierre Bourdieu. In connection with media sociology, it includes an empirical analysis of interviews from 2005. The survey of newspaper interviews with Slovene authors includes selected articles from three major Slovene daily newspapers, i.e., Delo, Dnevnik, and Večer.

Ključne besede: literarno polje, novinarsko polje, intervju, konsekracija, simbolni kapital

Key words: literary field, journalistic field, interview, consecration, symbolic capital

1 Uvod

Osnovno vodilo in namen pri nastajanju prispevka je bilo preučevanje literature v družbenem kontekstu, v ožjem pogledu pa opazovanje prepletanja med t. i. literarnim poljem in poljem množičnih medijev ter projekcije družbenega sistema literature na javni zaslon.[1] Predpostavka o literarnem sistemu oziroma socialnem podsistemu, ki se izgrajuje in samoopredeljuje skozi literarne dejavnosti (od ustvarjanja, posredovanja, do sprejemanja in naknadnega/diskurzivnega obdelovanja književnosti), se nanaša na izsledke sistemsko-empiričnih teorij literature. Slednje posvečajo pozornost komunikaciji med aktanti v literarnem sistemu in poudarjajo njeno kreativno funkcijo

[1] Članek predstavlja nekoliko predelano poglavje iz interdisciplinarnega diplomskega dela *Reprezentacija literarnega polja v časopisnem intervjuju s slovenskim književnikom* (2006), ki sem ga zasnovala s povezovanjem literarne teorije, sociologije in medijskih študij.

pri usmerjanju literarne percepcije, pri določanju ter preoblikovanju umetniških meril (vrednotenja književnosti).[2] Literatura s te perspektive je avtorefleksivno podpodročje družbe, nastalo s funkcionalno diferenciacijo in osmišljeno z literarnim oziroma jezikovno-estetskim komunikatom (Schmidt v Dović 2004: 45), katerega osnovna funkcija je konfrontacija »normalne družbene realnosti« z alternativno realnostjo – samozadostno/estetsko igro oblike in pomena. Ostala komunikacija, osrediščena okoli tega literarnega dela, ga vedno znova aktualizira, predvsem pa ohranja dinamično okolje, spodbuja nove komunikate in utrjuje pomen književnosti. Literarni sistem je medtem seveda v stiku z drugimi podpodročji družbe, kar je zanj neizogibno in izzivalno obenem.

2 Bourdieujeva teorija literarnega polja

Pierre Bourdieu deli družbeni prostor na *polja* s specifičnimi praksami: terminologija kaže na izviren pristop k raziskovanju (socialnega ozadja) besedne umetnosti, ki se še posebej osredotoči na vprašanje, od kod simbolna moč poimenovanja in definiranja na literarnem polju ter kakšna konstelacija položajev nastane po vsaki interakciji med delujočimi in vsaki dopolnitvi književnega repertoarja. Ko se Bourdieu ukvarja s strukturo družbenega polja, kot gonilo njegovega razvoja predstavi boje za uveljavitev posamezne »resnice«,[3] ki jih motivira specifična dejavnost v polju. Vsak udeleženec izhaja iz položaja, ustvarjenega in določenega z ekonomskim, socialnim, kulturnim kapitalom ter njihovo prestižno transformacijo, simbolnim kapitalom/kreditom, ki velja za splošno, uradno priznanje; poleg tega pa se udeleženci ravnajo tudi po nareku *habitusa* (vnaprejšnje, ponotranjene vednosti). Habitus je vezni člen med stratificiranim družbenim prostorom in posamezniki, ki ga prek svojega praktičnega delovanja (re)producirajo, torej lahko govorimo kolektivnem spominu in hkrati o čutu za igro – prakso (prim. Bourdieu 2002). Družbeni svet se na ta način zdi razumljiv in se objektivno kaže kot simbolni sistem, ki je organiziran v skladu z razlikami med življenjskimi slogi in skupinami, ta zaznava pa krepi učinek kategorizacije.[4] Ker je kategoriziranje odvisno od točke gledanja, se boji za poimenovanje sveta oziroma reprezentativne akcije nadaljujejo v nedogled; pri tem udeleženci uporabljajo že poprej pridobljeni simbolni kapital, ki ga je mogoče pravno/institucionalno zavarovati. Na

[2] Sistemske in empirične obravnave literature v istoimenski monografiji predstavlja Marijan Dović (2004), pri čemer izpostavlja štiri, ki so najbolj zaznamovale raziskave v literarni vedi. Empirična literarna znanost (Siegfrieda J. Schmidta) je s svojo epistemološko osnovo in utemeljitvijo teorije komunikacijskega delovanja v 80. letih preteklega stoletja postala stičišče podobnih literarnovednih usmeritev. Med pomembnejšimi so še polisistemska teorija Itamarja Even-Zoharja, sistemska teorija Niklasa Luhmanna kot sociološka podstat ELZ in prav tako sociološko obarvana teorija literarnega polja, ki jo je razvil Pierre Bourdieu.

[3] Sociologija percepcije družbenega sveta naj bi se po Bourdieuju posvetila primerjavi stališč o realnosti, ki so odvisna od položajev posameznikov v družbenem prostoru, od njihovega občutka za umeščanje (kognitivnega sistema klasifikacije) in načina reprezentacije, utrjevanja določene vizije.

[4] Habitus, ki sicer temelji na nekaterih splošno sprejetih kognitivnih shemah (kulturni tradiciji), ima tudi individualno plat, ki je odvisna od različnih preferenc in izbir na posameznikovi družbeni poti (*trajektoriji*). Nastane z dolgotrajno izkušnjo na kakšnem družbenem položaju, zato je habitus skupaj z nadaljnjimi operacijami vedno izraz položaja, v katerem se je oblikoval. Praksa, ki sledi, ni zgolj delovanje, pač pa obenem predstavlja tipične vzorce vedenja posameznikov ali družbenih skupin v vsakdanjem življenju.

naslednji ravni postane simbolna moč konstitutivna: za pravico do podeljevanja priznanja drugemu je potrebno imeti avtoriteto (določeno količino simbolnega kapitala) in pripraviti učinkovito utemeljitev, saj gre za posvečevanje (*konsekracijo*) stvari, ki že obstajajo (Bourdieu 2003: 95). Na literarnem polju prav tako potekajo igre v imenu akumulacije ali vnovčitve posebnega kapitala, značilnega za osrednjo dejavnost. Lastniki moči imajo možnost postaviti pravila igre, ki moč še nadalje legitimirajo, zato na polju prihaja do trenj med tistimi, ki vstopajo na novo, in med tistimi, ki želijo ohraniti obstoječe položaje.[5] Prav to podpira obstoj polja, saj pravila igre ostajajo predmet diskusije, dejavnosti, povezane z literaturo, pa so podvržene kritiki in ne izgubljajo svoje avtonomne vrednosti.

2.1 Sodobno literarno polje

V Bourdieujevih *Zakonih umetnosti*[6] je precej prostora odmerjenega diahronemu vidiku umetnostnega polja, opisu njegove avtonomizacije ter obdobja enotnosti literature z drugimi umetnostmi, ko naj bi se zasnovala današnja podoba tega področja. Zgodovinski pregled dogajanja v francoski umetnosti s konca 19. stoletja se konča s shemo, ki prikazuje polje kulturne produkcije, zajeto v polje moči, skupaj pa sta del (nacionalnega) družbenega prostora. Umetnostno polje je postavljeno v položaj relativno avtonomnega univerzuma, ki spoštuje zakone okolja, a razvija lastno ekonomijo simbolnih dobrin.[7] Z drugimi besedami, avtonomni pol daje polju poseben pečat – s specifično konsekracijo določa temeljne vrednote glavne dejavnosti, heteronomni pol pa vzdržuje povezavo z ostalimi polji in širšo družbo. Stopnja avtonomije je lahko razvidna iz načina, kako se polje odziva na razne pobude, pritiske in reprezentacije iz okolja, pa tudi, kako sankcionira lastne heteronomne prakse. Soočenje s heteronomijo samo po sebi je neizbežno, saj je vsak udeleženec lastnik različnih vrst kapitala (je član družbe v širšem okviru), torej gre za »trojanskega konja« v samem središču polja. Na literarnem polju potekajo pogajanja za definicijo besedne umetnosti, ki je konstantno spremenljiva: kljub pogojem za vstop, ki jih polje postavlja novincem (s kodificiranimi možnostmi dokazovanja), že samo povečanje števila ustvarjalcev zahteva redefinicijo – polje mora zavzeti stališče do novega literarnega sporočila. Za konsekracijo so od-

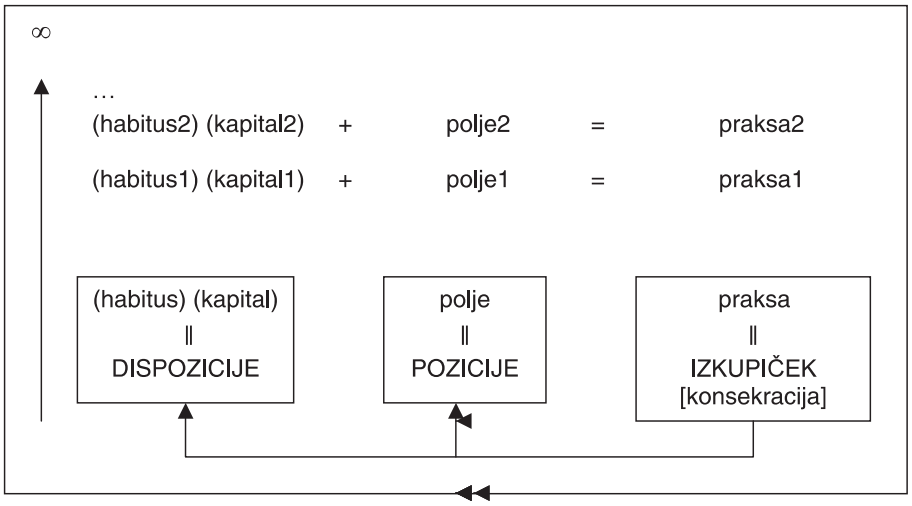
[5] Dinamika, ki jo opisuje Bourdieu in ki nastaja na osnovi nasprotovanja med heterodoksnim ter ortodoksnim diskurzom, je podobna tisti, s katero Even-Zohar razlaga spreminjanje literarnega polisistema, premike med kanonizirano in nekanonizirano plastjo, med centrom in obrobjem, predvidljivostjo in inovacijo (Zohar v Dović 2004: 141).

[6] Pri pisanju prispevka je bil kot vir uporabljen angleški prevod dela *The rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field* (1996).

[7] Umetnostno/literarno polje je po Bourdieuju še vedno prepleteno z drugimi družbenimi sferami, med drugim tudi z ekonomskim in političnem poljem, vendar je bila njegova avtonomija dosežena prav s spremembo odnosov do te okolice, z zgodovinsko pomembno prekinitvijo pokroviteljstva in tržnega vrednotenja umetnosti. Rezultat je simbioza, brez katere omenjena polja ne bi funkcionirala, pri genezi in definiciji estetskega pa je umetnostno polje povsem avtonomno (v sistemski teoriji govorimo o avtopoetičnosti in samonanašalnosti). Deluje sicer na osnovi dveh nasprotujočih si principov, po ekonomskem (množična produkcija) in anti-ekonomskem (omejena produkcija z visoko simbolno vrednostjo), a ju uspe uskladiti znotraj lastnih meja.

govorni vsi udeleženci, od proizvajalca in posrednika do sprejemnika in obdelovalca, ter z njimi povezani posebni mehanizmi posvečevanja (nagrade, antologije, prireditve, spomeniki idr.).

Bourdieujevo literarno polje je mogoče ponazoriti z dopolnitvijo temeljne formule družbenega polja.[8] Samo polje je mreža objektivnih razmerij (hierarhije, komplementarnosti, nasprotovanja) med mnogimi *pozicijami*, torej zaznamovanimi položaji, ki se navezujejo na literarna dela oz. elemente repertoarja in družbeni vidik literature. Pri tem je struktura pozicij ves čas pripravljena na spremembe in je odvisna od izkoriščanja možnosti, ki jih polje ponuja. Vsaki poziciji namreč ustreza določena praksa in če se udejani, nastane *izkupiček*,[9] ali preprosto, nabor oprijemljivih rezultatov simbolne pozicije: naslednja literarna dela, diskurzi, polemike, manifesti itd. V trenutku ravnotežja razporeditev pozicij vpliva na prakso, v nekem časovnem razmiku pa je vpliv povraten – izkupiček je hkrati nadgradnja polja objektivnih razmerij. Tretji člen enačbe, prav tako vključen v opisano dialektiko, so *dispozicije*, dediščina in obenem agentova izhodišča za prakso, oblikuje pa jih habitus kot način percepcije (način odločanja glede na repertoar, razmere v polju), združen z agentovim kapitalom.[10]

Prikaz 1. *Literarno polje v nastajanju*

Povezane dispozicije, pozicije in izkupiček literarnega polja se nadgrajujejo v smislu kolektivne in posameznikove izkušnje – vsako dejavnost lahko potemtakem obravna-

[8] Osnovna enačba, ki predstavlja strukturo/delovanje na družbenem polju, je shematičen prikaz že opisanih Bourdieujevih konceptov: *(habitus)(kapital) + polje = praksa* (Bourdieu v Škerlep 1997: 243).

[9] Izraz *izkupiček* (angl. 'position-taking') je izpeljan iz termina *pozicija* (angl. 'position') na osnovi predpostavke, da igralci na polju »tržijo« svoje položaje oziroma usklajujejo z njimi svoja nadaljnja dejanja.

[10] Koncept dispozicij je primerljiv s *sistemom predpostavk* v empirični literarni znanosti: vsak delovalnik v literarnem sistemu je opredeljen s posebnim znanjem, interesi, motivacijo, nameni, družbenim in kulturnim ozadjem idr. (Schmidt v Dović 2004: 45).

vamo po orisani formuli, tako da upoštevamo splošne in posebne pogoje, pod katerimi nastaja. Pisatelj, založnik, kritik ali bralec s svojimi dispozicijami stopajo na trenutno izoblikovano polje ter z akcijo/reakcijo krojijo novo izkušnjo zase in za druge. Kolektivna predstava o literarni umetnosti v vsakem trenutku ustreza le dotedanji/sočasni praksi, nato pa se spreminja. Tako kot se polje obnavlja v neskončnost, se obnavlja tudi pojmovanje estetike (Bourdieu razpravlja o zgodovinski genezi estetskega).

3 Novinarsko polje

Na tem mestu velja najprej omeniti sistemsko teorijo in njeno pojmovanje publicističnega podsistema družbe kot specializiranega sistema za opazovanje, ki naj bi drugim sistemom pomagal razkriti latentne strukture in hkrati omogočal samoopazovanje celotne družbe. Seveda ne gre za popolno zrcaljenje, temveč za redukcijo družbene kompleksnosti, ki se ravna po pričakovanjih aktualne in potencialne publike. Pomenljivejši od kvalitete opazovanja je torej obseg, v katerem publicistika združi različne perspektive družbene refleksije in sestavi vizijo družbenega cel-sistema. Množični mediji »vsrkavajo komunikacijo« (Luhmann 2004: 294) in spodbujajo novo, prevzete teme pa ostajajo v zavesti publike kot javne teme ali »splošno znano«; oblikuje se predstava o skupni realnosti, ki se je lahko vsak udeleži.

Bourdieujev koncept novinarskega polja nudi več odgovorov na vprašanje o interrelacijah med množičnimi mediji in opazovanimi sistemi, saj polje ne opiše le kot kulturnega posrednika, ampak razkriva tudi njegove mehanizme reprezentacije/konsekracije in vdiranja na opazovana področja prek heteronomnih praks. Novinarski mikrokozmos »ima svoje lastne zakone, definirajo pa ga njegov položaj v globalnem svetu in privlačna oziroma odbojna sila, s katero nanj delujejo drugi mikrokozmosi« (Bourdieu 2001: 35). Polju »lastni zakoni« so specifični simbolni boji in struktura pozicij, ki določajo strategije delovanja, z drugimi besedami, ozadje novinarskega dela in medijskih teles. Poleg tega naj bi bilo novinarsko polje mnogo bolj odvisno od zunanjih sil kakor druga polja kulturne produkcije, ker je zaradi širokega povpraševanja in popularizacije tržno usmerjeno ter ima poudarjen komercialni oz. heteronomni pol. Med opisovanjem celotne družbe je z vsemi polji globlje prepleteno, posledično pa proizvaja učinek vdiranja, na katerega se druga polja delno prilagodijo (množični mediji zanje opravljajo določeno funkcijo), vendar prihaja tudi do odbojnosti v strogo avtonomnem središču opazovanih področij. Le njihove heteronomne prakse ostajajo v stiku z novinarskim poljem, kar Bourdieu označi kot vrsto kolaboracije in s tem namiguje na prikrit način sodelovanja, ki naj bi obema stranema prinašal predvsem simbolne nagrade. Eden od načinov je tudi ta, da prihaja do mešanja vlog (npr. novinar stopi v določeno intelektualno polje) ter na drugi strani do gostovanja predstavnikov znanosti, umetnosti in drugih področij v novinarskem diskurzu, pri čemer se poraja vprašanje, ali gre zgolj za intervencijo ali tudi poseg v avtonomijo polja. Vsekakor pa, četudi brez očitne udeležbe posameznikov v novinarskem polju, pozornost medijev zagotavlja javni obstoj in mesto v konstruirani realnosti že z omembo imena, medtem ko sledi družbenemu dogajanju in izvaja selekcijo dogodkov (obenem je prezrto ime konsekracija v negativnem smislu).

3.1 V preseku literarnega in novinarskega polja

Preplet obeh opisanih polj lahko opazujemo s spremljanjem različnih oblik medijskega diskurza, med zanimivejšimi žanri pa je prav gotovo intervju. Sogovornik, izbran za izvedbo intervjuja, predstavlja občinstvu »reprezentativno subjektiviteto« (Luthar 2003: 288); prikazan je kot predstavnik določene družbene sfere in njegova vloga v diskurzu pripomore k oblikovanju predstave o tej kolektiviteti.[11] Če je sogovornik književnik, torej nastaja reprezentacija literarnega polja, poleg samega teksta (ki je oblikovan v okviru žanrskih konvencij) pa je dejanje specifične konsekracije tudi izbor intervjuvanca; tovrstna odločitev lahko namreč v nekem časovnem razmiku in zaporedju izborov oriše pozicije v literarnem polju, kakor jih predstavljajo množični mediji. »Dobiti besedo« je primerna oznaka za sodelovanje v intervjuju kot medijskem diskurzu, ki (re)distribuira simbolno moč preko govora za javnost »tistih posameznikov, ki so jih 'pooblaščeni' jezikovni subjekti novinarskega diskurza pripustili k igri označevanja družbenega življenja« (Košir, Čepič 2004: 34).[12] Pričujoči prispevek obravnava časopisne intervjuje s slovenskimi književniki z upoštevanjem ugotovitve, da imajo tovrstni članki vedno razlog za pojavljanje v tisku: na osnovi teorije o interrelacijah med družbenimi sistemi/polji bi lahko rekli, da nastajajo v preseku med literarnim in novinarskim poljem in opravljajo za literaturo na primer funkcijo posredovanja ali obdelovanja. Hkrati povedo nekaj o tem, katerim dogodkom v literarnem polju je izkazano medijsko zanimanje in kaj le-to prinaša širšemu občinstvu.

4 Intervju v vlogi nomoteta

4.1 Uporabljeno gradivo in cilji raziskave

Časopisni intervju določajo posebne govorne okoliščine: od radijskega in televizijskega intervjuja se na primer loči po tem, da pogovora ne posreduje »v živo«, ampak o njem pisno poroča. Po sodobnih opredelitvah (glej Milosavljevič 2005) se uvršča v pogovorno vrsto novinarskih prispevkov in s tem v informativno zvrst, ki naj bi zagotavljala objektivno poročanje in novinarjevo distanco. Vendar je končni prispevek pravzaprav za objavo prirejen dialog med vpraševalcem in odgovarjalcem, zato je v zvezi s tem pomembno upoštevati delitev intervjujskega besedila na *prototekst*, t. j. primarni pogovor, in *metatekst*, spremljajoče besedilo oziroma predstavitev dogodka.

[11] Intervjuvanec kot referenčna oseba (bolj ali manj navidezno) poskrbi za avtentizacijo poročanja, za potrdilo o verodostojnosti diskurza, s pomočjo katerega je mogoče med novinarji in občinstvom doseči konsenz o skupni realnosti. Ta strategija sledi splošnim smernicam v novinarskem polju – stremljenju k spontanosti, pristnosti, k interaktivnem mediju. Zlasti intervju v klasični obliki vprašanj in odgovorov konvencionalno velja za bolj objektiviran način upovedovanja in daje vtis manjše manipulacije z realnostjo, saj se zdi, kot da se objekt upovedovanja predstavlja sam.

[12] Navedena avtorja sta v članku z naslovom *Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska?* (2004) objavila izsledke raziskave o intervjuju v sodobnem slovenskem tisku (za leto 2002), ki so pokazali, da je priljubljenost žanra predvsem v zadnjih dveh desetletjih narasla, analiza družbene moči izbranih intervjuvancev pa je potrdila, da gre pri izboru sogovornika v intervjuju večinoma za dodatno konsekracijo. Novinarji torej želijo odgovore od že uveljavljenih ljudi, njihovo moč potem le potencirajo.

V intervjujih, ki imajo intenco dokumenta, se večinoma uporablja klasična oblika prototeksta (vprašanje – odgovor), kjer obstaja jasna ločnica med besedami novinarja in sogovornika, opis okoliščin pa je omejen na uvod in opombe v oklepajih, ob fotografijah ipd. Ta oblika je značilna za kakovostni tisk, medtem ko se t. i. intervjujska zgodba (ali portret), strukturirana kot opisovanje – povzemanje – citiranje, pojavlja v popularnejšem in tabloidnem tisku ter je v kakovostnem redkejša.

Pregled v tem prispevku obsega intervjuje v klasični obliki, zbrane iz treh najbolj branih slovenskih dnevnikov, Dela, Dnevnika in Večera,[13] ki jih lahko uvrstimo v kakovostni tisk. Pri zbiranju sem pregledala vse številke časopisov v letu 2005 (vključno z njihovimi sobotnimi prilogami) in zvrstilo se je skupno 85 klasičnih intervjujev s slovenskimi književniki, ki se po vsebini nanašajo na literarno polje – književniki ne govorijo nujno o pisateljevanju, vendar vsaj o polju književnosti in povezanih dejavnostih (izpuščen je intervju z Alojzem Ihanom, ki se nanaša izključno na mikrobiologijo). Zaradi ustreznejše predstave o funkciji posameznega intervjuja sem pri razvrščanju uporabila klasifikacijo, ki ločuje *tematski*, *osebnostni* in *mešani* intervju. Tematski intervju prinaša za javnost relevantno temo in reprezentira sogovornika kot pristojnega za razpravo, v osebnostnem intervjuju je pomembnejši sam sogovornik kot zanimiva osebnost, v mešanem intervjuju pa se oba pogleda prepletata.[14] Intervjuji v splošnem so zanimivi v poudarjeni vlogi nomoteta, tistega, ki izpostavlja, poimenuje in hkrati pušča za seboj vse nereprezentirano. Prav zato je bil izbran najzanimivejši časovni interval za spremljanje medijske pozornosti – koledarsko leto (2005); v tem času se na vsakem družbenem polju odvije ciklus pomembnejših dogodkov, nagrad, jubilejev idr., tudi na literarnem. Pregled intervjujev je poskus odgovora na vprašanje, KDAJ se (klasični) intervju s slovenskim književnikom pojavlja v dnevniku in kakšno funkcijo pri tem opravlja v okviru literarnega polja. Odgovarja tudi na vprašanja, KDO v intervjuju nastopa kot reprezentativna subjektiviteta pri oblikovanju predstave o literaturi, o kolektiviteti literarnega polja, O ČEM govori (po čem ga sprašujemo) in KAKO je predstavljen (po čem ga poznamo, cenimo).

4.2 Povod za objavo intervjuja

Primerjava podatkov o povodih za intervjuje kaže, da se intervju s književnikom pogosto pojavlja ob prihodu knjižne novosti na literarno polje, a še pogosteje ob razglasitvah literarnih nominacij in podelitvah nagrad – če jih uvrstimo v isto kategorijo dogodkov, se za (medijsko) najpomembnejše dogajanje izkaže prav nagrajevanje v širšem pomenu besede, torej potekanje natečajev in izborov za literarne nagrade.

---

[13] Po nacionalni raziskavi branosti za leto 2005 (ob analizi je kot vir podatkov služila spletna stran www.nrb.info) so glede na doseg enega izida med dnevniki najbolj brani Delo, Dnevnik in Večer, če ne upoštevamo časopisa Slovenske novice, ki je na prvem mestu. Slednjega tu ne obravnavam, saj ima značilnosti tabloidnega tiska. S pričetkom zbiranja intervjujev sem se namreč osredotočila na medijski diskurz, ki bi ga lahko obravnavala v dveh pogledih: kot posvečevalca (*nomoteta* po Bourdieuju) in tudi kot relativno objektivnega opazovalca družbe ter literarnega polja (Molk 2006).

[14] Vsi zbrani članki pa sicer ustrezajo osnovni definiciji intervjuja (ki naj bi bil poglobljen pogovor in ne zgolj dialoško poročilo); po merilih izvedbe od stroge opredelitve odstopajo le v redkih primerih: vključen je tudi samointervju, intervju z dvema sogovornikoma in telefonski intervju/intervju po elektronski pošti.

POVOD ZA INTERVJU	Število intervjujev (skupaj 85)	Delež v odstotkih
izid literarnega dela/ predstavitev knjižne novosti	17	20 %
nominacija za literarno nagrado/visoka uvrstitev na natečaju	16	19 %
več različnih povodov/sovpadanje dejavnosti na literarnem polju/pomembna osebnost	13	15 %
vzporedna vloga na literarnem polju/v družbi (ne-literarno priznanje)	11	13 %
objava literarnega dela v časopisu/skupna prodaja (časopisna knjižnica)	10	12 %
prejem literarne nagrade/zmaga na natečaju	9	11 %
gledališka uprizoritev literarnega dela (krstna, jubilejna)	7	8 %
drugi dogodki (razstava, gostovanje)	2	2 %

Prikaz 2. *Podatki o številu/deležu obravnavanih intervjujev glede na povod za objavo*

Med pogovori z nominiranci iz obravnavanega korpusa[15] po številu prevladujejo intervjuji v serijah; to so Delova serija intervjujev s predlaganci za kresnika in Večerovi seriji intervjujev z nominiranci za večernico ter nagrado Prešernovega sklada:

Aleš Čar: nom. za nagrado Prešernovega sklada/*V okvari* – **Milan Vincetič**: nom. za nagrado Prešernovega sklada/*Lakmus* – **Milan Kleč**: uvrstitev v finale Dnevnikovega razpisa za novi sln. roman/*Zaključna špica* – **Dušan Merc**: uvrstitev v finale Dnevnikovega razpisa za novi sln. roman/*Šesta knjiga sanj* – **Iztok Osojnik**: nom. za nagrado Prešernovega sklada/*Iz novega sveta* – **Evald Flisar**: uvrstitev v zadnji krog predlagancev za kresnika/*Čaj s kraljico* – **Željko Kozinc**: uvrstitev v zadnji krog predlagancev za kresnika/*Visoki tujec* – **Sebastijan Pregelj**: uvrstitev v zadnji krog predlagancev za kresnika/*Leta milosti* – **Jani Virk**: uvrstitev v zadnji krog predlagancev za kresnika/*Aritmija* – **Alojz Rebula**: uvrstitev v zadnji krog predlagancev za kresnika/*Nokturno za Primorsko* – **Igor Karlovšek**: nom. za večernico/*Gimnazijec* – **Borut Gombač**: nom. za večernico/*Velike oči male budilke* – **Neli Kodrič**: nom. za večernico/*Na drugi strani* – **Desa Muck**: nom. za večernico/*Anica in velika skrivnost* – **Maja Vidmar**: nom. za Veronikino nagrado/*Prisotnost* – **Primož Čučnik**: nom. za Veronikino nagrado/*Nova okna*

Tej skupini prištevam intervjuje s prejemniki rednih literarnih nagrad oziroma nagrad za literarni opus, med njimi pa je tudi pogovor z nagrajencem razpisa za novi slovenski roman:

[15] V nadaljevanju navajam intervjuvance po posameznih kategorijah glede na povod objave članka, poleg tega pa še konkretne povode za nastanek intervjujev, ki so večinoma razvidni iz intervjujskega metateksta.

Vinko Möderndorfer: zmaga na Dnevnikovem razpisu za novi slovenski roman/*Ljubezni sinjebradca* – **Matjaž Briški**: prejem Grumove nagrade/*Križ* – **Dane Zajc**: prejem Levstikove nagrade za življenjsko delo – **Ivo Svetina**: prejem Veronikine nagrade/*Lesbos* – **Aleksander Zorn**: prejem Rožančeve nagrade/*Smešna žalost preobrazbe* – **Stanka Hrastelj**: prejem nagrade 21. knjižnega sejma za najboljši prvenec/*Nizki toni* – **Andrej Rozman**: prejem Ježkove nagrade za ustvarjalni opus (2-krat: v Večeru in Delu) – **Milan Dekleva**: razglasitev dobitnika Prešernove nagrade za književnost

Kot je bilo že omenjeno, intervjuji spremljajo pojavljanje literarnih novosti; sodeč po ciklusu 2005, nastajajo kmalu po izidu romana, pesniške zbirke in druge književnosti ali pa čez čas, ko literarno delo že kroži med občinstvom, vendar še vedno velja za noviteto tekočega leta. Lahko pomenijo odziv na knjižni prvenec ali na novo delo, ki v večji meri zaznamuje literarno polje (se mu obeta nagrada, je zanimivo po vsebini). V to kategorijo bi lahko uvrstili tudi intervju, ki šele napoveduje izid literarnega dela in izkazuje zanimanje za njegovo nastajanje (ustvarjalni proces in načrte):

Meta Kušar: izid pesniške zbirke *Ljubljana* – **Lenart Zajc**: izid romana *Hevimetal* – **Zoran Hočevar**: izid romana *Rožencvet* – **Jani Virk**: izid romana *Aritmija* (2-krat: v Dnevniku in Delu) – **Brane Senegačnik**: izid pesniške zbirke *Dvojni čas* – **Sebastijan Pregelj**: izid romana *Leta milosti* – **Milan Franc**: izid zbirke zgodb *Feniksova pesem* – **Dušan Šarotar**: izid umetniškega dela več avtorjev *Občutek za veter* – **Sergej Verč**: nastajanje novega kriminalnega romana – **Milan Dekleva**: izid romana *Zmagoslavje podgan* – **Miran Košuta**: bližnji izid esejistične zbirke *Slovenica* – **Jože Felc**: izid knjige esejev *Osvoboditev in odrešenje* (2-krat: v Delu in Dnevniku) – **Andrej Hočevar**: izid pesniške zbirke *Ribe in obzornice* – **Janko Moder**: prevod in celotna izdaja Goethejevega *Fausta* – **Eva Pacher**: izid romana *Čudoviti klon*

Sogovornik, izbran za časopisni intervju, je lahko nasploh v središču (medijske) pozornosti, bodisi zaradi aktualnih, številnih sočasnih dejavnosti na literarnem polju bodisi zaradi poudarka na njegovi večstranski ustvarjalnosti, pomembni osebnosti. Ti pogovori so največkrat osebnostnega tipa in se nanašajo tudi na različne družbene vloge intervjuvancev. Povodov zanje je torej več, na primer pisateljevanje, urednikovanje in obenem nova gledališka uprizoritev, primeri pogovorov z izpostavljenimi osebnostmi pa so bili leta 2005 denimo intervjuji s Cirilom Zlobcem, Tomažem Šalamunom in Bredo Smolnikar. Poseben primer je intervju z Gorazdom Kocijančičem, ki je nastal zaradi priznanja Delova osebnost leta 2004 za prevod Platona, a nagrajenca predstavi celovito, v vlogi ustvarjalca in tudi dobitnika Rožančeve nagrade. Sogovorniki te kategorije so naslednji:

Gorazd Kocijančič: prejem priznanja Delova osebnost leta 2004 za prevod celotnega Platonovega dela,

Erika Vouk: prevod drugega dela Goethejevega *Fausta* in priprava na prevajanje prvega dela,

Evald Flisar: potekanje prireditve Teden slovenske drame z uprizoritvijo pisateljeve *Nore Nore*, izid romana *Čaj s kraljico* in potopisnih esejev *Na poti v nebesa sem se oglasil v peklu,*

Marij Čuk: urednikovanje v slovenski redakciji ustanove RAI – bližnje praznovanje 60-letnice slovenskega radia in 10-letnice slovenske televizije v Italiji,

Ivan Volarič Feo: razstava vizualne in konkretne poezije v Bežigrajski galeriji v Ljubljani, sodelovanje pri snemanju filma, napoved pesniške zbirke,

Marjan Tršar: nove knjižne izdaje (satira, poezija) in aktualne slikarske razstave,

Ciril Zlobec: nedavno praznovanje pesnikovega 80. rojstnega dne v sežanskem Kosovelovem domu, govor v Ajdovščini ob proslavljanju obletnice ustanovitve prve slovenske vlade, izid nove pesniške zbirke *Dvom, upanje, ljubezen* in knjige esejev *Med utopijo in skepso* (2-krat: v Dnevniku in Delu),

Matjaž Pikalo: predstavitev pisateljevega dela na sejmu knjig za otroke in mladino v Bologni, nedavna obnovitev sodnega procesa zaradi *Modrega e,*

Tomaž Šalamun: izid zbirke *Sončni voz*, napoved dveh knjižnih izdaj na tujem (v Angliji in ZDA),

Aleš Šteger: uvrstitev zbirke *Knjiga reči* v najožji izbor za Veronikino nagrado ter začenjanje festivala Dnevi poezije in vina v Medani,

Janko Moder: prevod in celotna izdaja Goethejevega *Fausta* ter izid avtorskega dela (življenjepisa) *Dr. Valentin Meršol in slovenski veliki teden,*

Breda Smolnikar: postopno zaključevanje sodnega procesa v zvezi s pripovedko *Ko se tam gori olistajo breze.*

Pogovore s književniki prav tako spodbudijo specifične vzporedne vloge na literarnem polju/v družbi, ki jih imajo pisatelji in so v danem trenutku zanimive (npr. organizacija prireditve, predsedovanje kulturni instituciji). Nekateri drugi intervjuji predstavljajo sogovornike v poudarjeni vlogi opazovalca družbe: posebna primera sta intervjuja s pisateljem/aktivistom Andrejem Morovičem in pisateljem/nevropsihiatrom Jožetom Felcem. V to skupino je mogoče hkrati uvrstiti intervju, ki nastane zaradi ne-literarnega priznanja pisatelju, kakršna je nominacija za Večerov bob – izjavo leta (pogovora z Deso Muck in Janjo Vidmar). Tovrstno priznanje ne ocenjuje književnosti, pač pa je odziv na pisateljevo oceno družbenih razmer in razmer na literarnem polju. Opisano kategorijo potemtakem sestavljajo naslednji intervjuji oz. intervjuvanci:

Desa Muck: nominacija za bob leta 2004 – priznanje za izjavo leta,

Janja Vidmar (v Večeru): nominacija za bob leta 2004,

Janja Vidmar (v Dnevniku): pisateljičino predsedovanje sekciji mladinskih in otroških pisateljev v okviru Društva slovenskih pisateljev,

Petra Kolmančič: aktualne knjižne izdaje založbe Frontier (kjer intervjuvanka urednikuje),

Evald Flisar: končana prireditev Slovenski dnevi knjige (in odhod Flisarja z mesta vodje projekta),

Tone Peršak: začetek 71. svetovnega kongresa mednarodnega PEN-a na Bledu (funkcija predsednika Slovenskega centra PEN),

Boris Jukić: direktorstvo v posodobljeni novogoriški knjižnici,

Andrej Morovič: izid knjige *Tisoč in ena moč*, v kateri avtor popisuje izkušnje iz mirovniške akcije Živi ščit,

Marko Sosič (s Tomažem Banom, ravnateljem Slovenskega stalnega gledališča v Trstu): novo umetniško vodstvo SSG,

Tone Partljič: začetek jubilejnega 40. Borštnikovega srečanja (predsedovanje Svetu Borštnikovega srečanja),

Jože Felc: vzporedno delo v psihiatriji – ukvarjanje s problematiko prostora in življenjskega okolja.

Pregled zbranih intervjujev je pokazal, da jih je nekaj nastalo ob objavah kratkih zgodb v časopisu (Delova serija Poletje v zgodbi) in nekaj ob dopolnjevanju priljubljene Dnevnikove knjižnice, ki bralcem ob nakupu časopisa nudi slovensko literaturo. Tematika pogovorov je avtorjeva osebnost, skrita za objavljenimi zgodbami, ustvarjalni proces in avtorska poetika nasploh, po drugi strani pa aktualnost knjižnih ponatisov in literarnih klasik. Gre torej za časopisne prispevke, povezane z literarnim posredovanjem in obdelovanjem, ki spremljajo odločitve uredništev o tem, kako sestaviti knjižno zbirko za ciljno občinstvo:

Jože Snoj: uvrstitev romana *Gavžen hrib* v Dnevnikovo knjižnico – **Tone Perčič**: uvrstitev romana *Izganjalec hudiča* v Dnevnikovo knjižnico – **Andrej Blatnik**: uvrstitev romana *Plamenice in solze* v Dnevnikovo knjižnico – **Andrej Morovič**: uvrstitev romana *Bomba la petrolia* v Dnevnikovo knjižnico – **Evald Flisar**: uvrstitev romana *Potovanje predaleč* v Dnevnikovo knjižnico – **Milan Dekleva**: objava zgodbe *Izkušnje z daljavo* v Delovi seriji Poletje v zgodbi – **Feri Lainšček**: objava zgodbe *Se spomniš, Maksi?* v Delovi seriji Poletje v zgodbi – **Milan Kleč**: objava zgodbe *Veseli bratje* v Delovi seriji Poletje v zgodbi – **Polona Glavan**: objava zgodbe *Ne bi zaplesala* v Delovi seriji Poletje v zgodbi – **Marko Sosič**: objava zgodbe *V senci* v Delovi seriji Poletje v zgodbi

Manjše število intervjujev 2005 se nanaša na pretekle ali prihajajoče gledališke uprizoritve dramskih del (večinoma krstne izvedbe); to so pogovori z ustvarjalci, ki poznajo tudi različne oblike dela v gledališču, na primer dramatizacijo, dramaturgijo, režijo, lutkarstvo:

Boštjan Tadel: bližnja krstna uprizoritev tragedije *Anywhere Out of This World* – **Matjaž Zupančič**: bližnja krstna uprizoritev *Igre s pari* – **Mario Uršič**: krstna uprizoritev drame *Deja Husu* (2-krat: v Dnevniku, v Delu z igralko Mirando Caharija) – **Žanina Mirčevska**: krstna uprizoritev drame *Werther & Werther* – **Svetlana Makarovič**: jubilejna tisoča ponovitev lutkovne uprizoritve *Sapramiške* – **Dušan Jovanović**: dramatizacija in uspešna uprizoritev Bartolovega *Alamuta*

Izvedbo intervjuja lahko spodbudijo literarni/kulturni dogodki drugih vrst; v obravnavanem pregledu se tako pojavi pogovor z avtorjem razstave pravljic in avtorjem v tujini gostujoče predstave:

Franci Rogač: bližnja razstava pravljičarjevega dela na Čopovi ulici v Ljubljani,
Matjaž Zupančič (samointervju): gostovanje predstave *Hodnik* v Veliki Britaniji v okviru predstavitve slovenske kulture.

4.3 Kdo govori

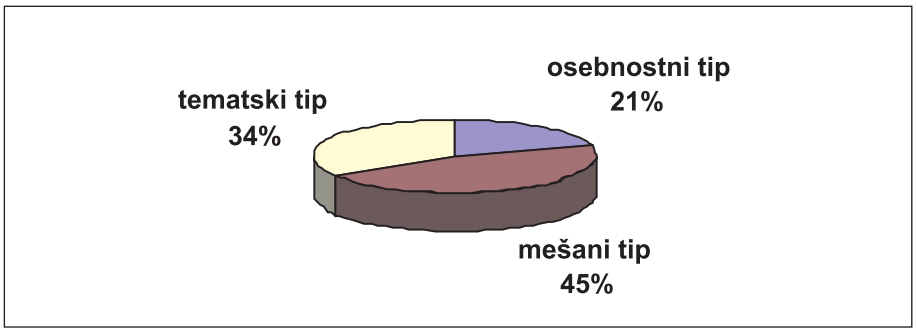
Iz celotnega ciklusa zbranih intervjujev je razvidno, da so sogovorniki – po pričakovanju – večinoma književniki z uveljavljenim imenom na literarnem polju, to pomeni, da so občinstvu poznani po uspešnem ustvarjanju (denimo po plodovitosti in po prestižnosti prejetih nagrad, predvsem kresnika), da pisateljevanje združujejo s kako drugo pomembno, ugledno funkcijo oziroma so na poti do statusa medijske osebnosti. Prav tako ni naključje, da se bivši nominiranci za nagrado, ki jo podeljuje časopis, vračajo k pogovoru z njegovimi novinarji. Hkrati je mogoče zaključiti, da je pogled treh časnikov skozi intervjuje osredotočen na nekaj osrednjih literarnih dogodkov, zato si uredništva rada »delijo« intervjuvance in tako nastajajo podobni pogovori v krajšem časovnem obdobju. Nekateri književniki torej večkrat prevzemajo vlogo intervjuvanca, seveda pa ne vedno iz istega razloga – na očeh javnosti lahko ostajajo zaradi opravljanja različnih dejavnosti. Med ponavljajočimi se imeni v letu 2005 vsekakor prednjači Evald Flisar (štirje intervjuji), ki tudi zaradi priljubljenosti pri bralcih ohranja nekakšen poseben položaj v medijskem prostoru, sledijo Milan Dekleva, Jože Felc ter Jani Virk (s tremi intervjuji), dvakrat so intervjuvani Milan Kleč, Janko Moder, Andrej Morovič, Desa Muck, Sebastijan Pregelj, Andrej Rozman, Marko Sosič, Mario Uršič, Janja Vidmar, Ciril Zlobec in Matjaž Zupančič.

4.4 Tematika pogovorov

Vprašanja, ki sestavljajo obravnavane intervjuje, bi lahko v grobem razdelili na štiri vsebinske sklope. *Osebna vprašanja* se dotikajo sogovornikove zasebnosti, značaja, življenjskega sloga, poklica in poslanstva, občih nazorov in vrednot; *vprašanja ustvarjalnega procesa* se nanašajo na osrednjo dejavnost književnika, literarno proizvajanje, ter posredujejo pogled intervjuvanca na snovanje literature, avtorsko poetiko, celovitost opusa. Konkretno poizvedujejo po pisateljskem postopku, po razmerju med soustvarjalci na literarnem polju in po recepciji sogovornikove književnosti. Splošne razmere v literarni/kulturni dejavnosti obravnavajo *vprašanja literarnega polja*, ki so zastavljena književniku kot udeležencu ali pristojnemu za razpravo, kadar ima vpogled v posebno dogajanje (na primer delovanje Društva slovenskih pisateljev). Ta vprašanja posredujejo predstavo oziroma mnenje o aktualnih okoliščinah literarnega ustvarjanja, o repertoarju in literarnih tokovih. Vključujejo razmišljanja o kanonizirani in nekanonizirani plasti kulture, literarnih krogih, oceno literature sodobnikov ter dobrih in slabih plati literarnega posredovanja, sprejemanja, obdelovanja. Obenem izražajo zanimanje za (re)definicijo umetnosti, njene vloge v sodobni družbi. Najsplošnejša so *družbena vprašanja*, ki so povezana s trenutnimi dogodki ali perečimi problemi, z državno ali svetovno politiko ter problematiko nacionalne samopodobe. Zastavljena so bodisi književniku kot opisovalcu lokalne/narodne/globalne mentalitete (skozi interpretacijo literarnih motivov) bodisi književniku v vzporedni vlogi (na primer politični). V njih se navadno skriva tudi nekaj upanja na vizionarski odgovor.

Razdelitev intervjujev na tipe (tematski, mešani, osebnostni) je deloma odvisna od tematike, predvsem pa od fokusa reprezentacije ter odnosa med spraševalcem in odgovarjalcem. *Tematski* intervju s književnikom obvešča o kulturnem dogodku, lite-

rarni novosti (okvirih njenega nastanka), je pogovor z odgovorno osebo o institucijah literarnega polja, tematiko pa obravnava stvarno in večinoma izpušča osebno izkušnjo intervjuvanca. Njegova osnovna funkcija je avtentično informiranje javnosti, zato je sestavljen predvsem iz enostavnih vprašanj ustvarjalnega procesa, literarnega polja (npr. razmere v gledališču, založništvu), tudi družbenih vprašanj. *Mešani* tip intervjuja nekoliko bolj približa intervjuvančevo osebnost; vključuje torej še vprašanja prvega sklopa, pogovor s književnikom je bolj poglobljen in podrobneje razčlenjuje tematiko. Pri vprašanjih ustvarjalnega procesa denimo interpretira literarne vsebine, družbena vprašanja povezuje s književnostjo, pisateljevo osebno izkušnjo ipd. Značilnost *osebnostnega* intervjuja je predstavitev sogovornika v njegovi individualnosti; sestavljajo ga vprašanja vseh štirih sklopov, vendar prefinjeno razporejena ter usmerjena k osebni perspektivi odgovarjalca. V reprezentaciji pogovora je čutiti bolj sproščen ali naklonjen odnos med spraševalcem in intervjuvancem. Nekateri intervjuji mešanega tipa in predvsem osebnostni intervjuji opisujejo okoliščine pogovora, književnika predstavljajo v domačem okolju, prikazujejo t. i. »ustvarjalno klimo« pisatelja, različne ustvarjalne plati osebnosti. Vprašanja so namenjena raziskovanju pisateljevega odnosa do umetnosti (do ustvarjanja kot vrednote, danosti) in posameznih faz ustvarjalnega procesa. Pogosto je v središču zanimanja izkušenjsko pisanje oziroma avtobiografski motivi v književnosti (morebitna identifikacija z lit. likom), po drugi strani pa mimezis, posnemanje realnih in aktualnih razmer v družbi ter angažirana literatura. Iz tega so izpeljana družbenokritična vprašanja; v obravnavanem ciklusu se na primer pojavi problematika evropeizacije, modernega življenjskega sloga, dvojezičnega okolja, multikulturne družbe. Od književnika se nekako pričakuje, da zna opisati miselnost in samopodobo ljudi iz domačega okolja in hkrati oceniti smeri bodočega razvoja. Pogovor o samem ustvarjalnem procesu ima velikokrat izhodišče, podati bralcu intervjuja ključ za razumevanje literarnih del ali vsaj nekaj pisateljevih napotkov, išče tudi literarne zglede pisatelja in medbesedilne povezave, obenem pa se vrača k razlagi avtorja in njegovi (re)interpretaciji ocen, ki so jih o književnosti zapisali literarni kritiki. Avtorska poetika je navadno predstavljena v smeri razvoja opusa, intervju opozori na glavne prelomnice v ustvarjanju, kontinuiteto in spremembe v načinu pisanja. Vprašanja literarnega polja so v intervjuju osebnostnega (in mešanega) tipa vedno bolj osebne narave in manj splošna, poizvedujejo denimo po odnosu do literarnih nagrad in literarnih dogodkov, po izkušnjah profesionalnega umetnika; vključujejo tudi bolj občutljivo tematiko, kot si kontroverzni motivi v literarnem repertoarju, upiranje uveljavljenim literarnim modelom ipd.

Prikaz 3. *Deleži osebnostnih, mešanih in tematskih intervjujev v obravnavanem ciklusu 2005*

Primerjava deležev intervjujev treh različnih tipov, kaže, da članki tovrstnega novinarskega žanra ustrezajo informativni funkciji izbranega dnevniškega tiska (Delo, Dnevnik, Večer), ki stremi – z žargonskim izrazom – k »pokrivanju« dogajanja. V pregledu letnega ciklusa je namreč veliko intervjujev z značilnostmi tematskega tipa, ki obveščajo o dogodku oziroma sledijo stvarnejšemu opisu literarnega polja. Vendar je iz razmerja med tipi in iz celotnega pregleda pogovorov razvidno tudi to, da je književnik zanimiv po osebnostni plati in pogosto soočen z raznovrstnimi vprašanji, ki kažejo na njegovo (pričakovano) družbeno vlogo pripovedovalca o narodu (sodeč po skupnem deležu mešanih in osebnostnih intervjujev). Hkrati se zdi, da so ustvarjalnost, umetniški nazor in razmišljanje o bivanjskih vprašanjih tiste plati sogovornikove osebnosti, ki spontano usmerijo pogled k celoviti osebi v ozadju, njenemu življenjskemu nazoru in družbenemu položaju.

4.5 Simbolni kapital

Književnik je v intervjujskem metatekstu (v uvodu in ob dodanih fotografijah), navadno predstavljen z navedbo aktualnih dogodkov, ki so spodbudili nastanek intervjuja (nedavni dosežki, knjižne izdaje idr.), in poleg tega z opisom simbolnega kapitala, ki so mu ga prinesle uveljavljene oblike posvečevanja na literarnem polju. Slednji opis je pravzaprav dodatna konsekracija, torej novinarsko reproduciranje oznak (informacij), ki naj bi že veljale in s tem določale izbrane sogovornike. Kot ponazoritev naj služi naslednji seznam konsekracije v intervjujih 2005, ki pove nekaj tudi o virih simbolnega kapitala na literarnem polju:

– naštevanje literarnih nagrad in nominacij (včasih tudi izpostavljanje kakovosti proti količini napisanega),
– opis plodovitosti (ustvarjalne discipline, daljše prisotnosti na polju; naštevanje literarnih del, omemba števila izdanih knjig, naštevanje ustvarjalnih področij, zvrsti v literarnem opusu),
– omemba priljubljenosti literarnih del (visokega števila bralcev, knjižnične izposoje, uspešnic, knjižnih nadaljevanj, ponatisov, ocen občinstva na gledaliških festivalih, priznanj bralcev, visoke knjižne naklade),

– opis splošne odmevnosti (»naletel na dober odmev strokovne javnosti in bralcev«; navajanje posplošenih oznak: »služabnik jezika«, »največji živeči pesnik«),
– navajanje preteklih pozitivnih kritičnih ocen, recenzij, odlomkov iz spremnih besed, ocen strokovne žirije (gledališče),
– poudarjanje izvirnosti in posebnosti v literarnem opusu (svojevrsten slog, nova zvrst, manifest),
– omemba »pozitivnega« transferja (prevzem literarnih modelov in izvirna obdelava, obogatitev repertoarja, vpliv na druge poetike),
– opis odmevnosti v tujem okolju (naštevanje prevedenih del, posebnih tujejezičnih zbirk, antologij, tujih strokovnih ocen, nagrad, uprizoritev),
– drugo: omemba posebnih dogodkov (npr. jubilejne uprizoritve na domačih tleh), domačih antologij, umestitev v šolski učni načrt (priljubljenosti pri mladih bralcih), objav v specializiranem tisku, literarnih revijah.

In nenazadnje: posebna oblika novinarske konsekracije je naštevanje sogovornikovih družbenih vlog ali vlog v polju kulture, ki lahko nadomešča opis poklica in dejavnosti poleg pisanja, vendar je obenem označevanje posebne družbene poti (trajektorije) književnika, njegove delavnosti, vsestranskosti in ustvarjalnega talenta. To se še bolj neposredno izrazi z opisom osebnosti in zasebnosti, ki navadno vključuje slikanje značaja, življenjskega okolja, izobrazbe, konjičkov, odnosa do literarnega prizorišča (boemstvo, socialni angažma, »deloholičnost«, predanost, družabnost in izpostavljenost, literarni krogi).

5 Sklepna razprava

Obravnavani ciklus člankov kaže, da se pojavljanje intervjuja s književnikom ujema z maksimo preglednosti/sporočilnosti, na osnovi katere delujejo uredništva kakovostnih časnikov. Navidezno torej sledijo najpomembnejšemu dogajanju na literarnem polju, čeprav se ugovor zoper trditev pojavi takoj, ko razčlenimo polje literature v vseh njegovih dimenzijah in upoštevamo njegove različne predstavnike. Intervju resda ni edini novinarski žanr, ki v časopisu obravnava književnost, zato bi bilo neupravičeno prehitro soditi o tem, katera področja literarne ustvarjalnosti časniki puščajo neopažena/zanemarjena. Nekako pričakovano je tudi, da bo intervju kot empatični pogovor opravljen z (že) pomembno osebnostjo. Vendar imajo prav množični mediji moč, napraviti osebnost javno, zanimivo in pomembno; intervjujska »nepreglednost« je torej v izbiri sogovornikov, ki imajo skupno značilnost, in sicer, na literarnem polju so se večinoma že uveljavili z izkoriščanjem najvidnejših kodificiranih možnosti dokazovanja, ki jih polje nudi. O tem priča simbolni kapital, nakopičen v intervjujskem metatekstu ali novinarjevem uvodu. Iz pregleda intervjujev 2005 je razvidno, da množični mediji navadno ne raziskujejo samega bistva opazovanih družbenih polj, temveč odbirajo informacije, ki so že na površju in priznane s strani matičnega polja. Pri tem ima prednost prikazovanje »spektakla«: nagrade niso samo najvidnejša in najbolj konkretna, oprijemljiva priznanja (intervjuji so očitno njihova logična posledica), temveč jih spremljajo družabne prireditve, ki se s posredovanjem medijev zdijo javnejše in pomembnejše za skupnost kakor na primer antologija na knjižni polici. Druga publicistična strategija je vzdrževanje

stika z izbranimi osebnostmi, oblikovanje medijske osebnosti pa poteka počasi, morda celo tako, da se intervjuvanec procesa ne zaveda. Pregled večjega (večletnega) korpusa intervjujev bi najverjetneje razkril, da se novinarji v določenem obdobju neprestano zanimajo za eno reprezentativno subjektiviteto oziroma ožijo svoj izbor na skupino udeležencev literarnega polja, ki imajo posebno mesto v kolektivnem spominu ali pa so preprosto dostopni (se ne zoperstavljajo heteronomiji polja). To je delno izkazano že s pregledom v pričujočem prispevku, ki dokazuje, da je lahko izbor sogovornikov včasih precej neinovativen (ponavlja se tudi povod in vsebina intervjuja).[16] Po drugi strani pa so nekateri pogovori skorajda neizogibni zaradi širše odmevnosti problematike v ozadju (primer Brede Smolnikar). Letni ciklus intervjujev lahko naznanja, kdo se bo v prihodnje pogosteje pojavljal na medijskem zaslonu; tako je na primer intervju ob izidu novega romana hkrati nekakšna napoved prihajajočega uspeha/nagrade ter ponovnega intervjuja, čeprav javnost o tem še ni obveščena. Sodeč po izbranih pogovorih je potemtakem mogoče zaključiti, da tovrstni intervju – kot nomotet – podvaja simbolno moč, ki je bila podeljena na literarnem polju v bolj ali manj prestižni obliki.

Glede na samo tematiko in način pogovora s književnikom je dnevniškemu tisku mogoče pripisati kakovost, ki je v tabloidnem tisku ne bi zasledili. Čeprav so vprašanja mestoma precej predvidljiva (npr. o današnjem statusu umetnika), so po drugi strani relevantna, nanašajo se na povod za objavo intervjuja in so sestavljena na osnovi literarnoteoretskih predpostavk. Na to gotovo vpliva dejstvo, da se v vlogi novinarja pojavljajo tudi literarni kritiki in celo pisatelji.[17] Prodaja knjig v kolportaži, na primer Dnevnikova knjižnica, je eden od aktualnih/ponovno odkritih načinov vpletanja množičnih medijev v literarno polje; ob takšnem ponatisu se pojavlja spremljajoči intervju v vlogi vnovičnega obdelovalca literature, ki obuja spomin na priljubljeno literarno delo, mu dodaja simbolno vrednost in ga razčlenjuje ter približuje bralcu z informacijami o obliki in vsebini. Če primerjamo tudi druge intervjuje, ki govorijo o književnosti, z literarno kritiko (oceno) v časopisu, pa se pokaže poseben učinek intervjuja: vključuje namreč vpogled v osebnost in ustvarjalni proces. Raziskuje literarne predpostavke avtorja in jih želi ponuditi bralcu, pogosto sprašuje po avtobiografskem ozadju zgodb (»Ste to sami doživeli?«) in po sporočilu, ki bi morda lahko pojasnilo trenutno stanje v družbi. To so na videz samoumevna vprašanja, ki sestavljajo na primer tudi intervjuje v specializiranem tisku (literarnih revijah) ali intervjuje v znanstvenem raziskovanju, a imajo na tem mestu, v tej obliki in skupaj z odgovori lahko precejšen »resničnostni« učinek, medtem ko nagovarjajo širšo množico in (nenamerno) razlagajo ustroj literature – ki ni vedno le izkušenjsko pisanje in še manj popis resničnosti. Mit o nezmotljivem pesniku – vidcu, ki naj bi znal najbolje opisati svet, še vedno kroži med občinstvom prav gotovo ne pripomore k doslednemu ločevanju med literaturo, aluzijo in stvarnostjo. Moderna publika ima tudi zaradi interaktivnih medijev občutek, da aktivno sooblikuje vzporedne

[16] O predvidljivosti izbora sogovornikov priča tudi dejstvo, da so se nekateri podobni pogovori z intervjuvanci leta 2005 pojavili še v vzporednem tisku, na primer intervjuja z Andrejem Rozmanom in Cirilom Zlobcem v Nedeljskem Dnevniku.

[17] Ti »prestopi« iz vloge v vlogo prav tako ponazarjajo prepletanje literarnega in novinarskega polja, njuno medsebojno odvisnost in način ohranjanja stika s predstavniki polj. Preko slednjih vezi ter s prisvajanjem vsebin/semantičnih aparatov si množični mediji pomagajo do (navidezno) večje verodostojnosti informacij.

realnosti, da ima vpliv na naracijo zgodb, da pozna osebnost in zasebnost drugih ter, kar je najbolj intrigantno, da s poznavanjem osebnosti pozna njeno delovanje. Glede na to, da je intervju s književnikom sprejet kot generalizirana slika literarnega polja in pisateljevega dela, mu je smiselno slediti in vedno znova zastavljati vprašanje, kakšen vpliv ima na avtonomijo književnosti.

Neizogibno prehajanje posameznika med različnimi družbenimi polji je podvrženo »sumničenju« (npr. problem pisatelj – politik ali pisatelj – novinar), ne glede na to, ali se med delovanjem na tem ali onem polju držimo pravil o avtonomiji ali ne. Po Bourdieuju je posvečevalec/nomotet vsak, ki stopa na literarno polje, njegova značilnost pa je tudi ta, da se upira znanstvenemu popredmetenju. To postavlja znanstvenika oz. preučevalca literature v nezavidljiv položaj, kajti udeležuje se dejavnosti na obeh poljih, literarnem in znanstvenem. Ugled literarne kritike in literarnih nagrad pri širšem občinstvu morda izvira prav iz združevanja omenjenih vlog (znanstvenik – kritik, znanstvenik – član žirije). Kar se pričakuje od znanstvenika, pa je razumevanje prehodov med polji, tudi lastnih, in to je več, kakor zmore povprečen nomotet. Znanstveno polje vzdržuje stroge kriterije vstopa, njegovi izsledki pa morajo preživeti več kritik, da obveljajo za verodostojne; znanost lahko torej z refleksivnostjo in širšim pogledom zajame literarno polje, ki je vse bolj določeno tudi z okoljem in drugimi družbenimi dejavnostmi. Z novimi poimenovanji in zaznavanjem medijske ali podobne »intervencije« v polju bo tako priskrbela pomoč pri njegovem samoopisovanju.

Viri in literatura

Pierre Bourdieu, 1996: *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field.* Stanford: Stanford University Press.

– – 2001: *Na televiziji.* Ljubljana: Krtina.

– – 2002: *Praktični čut (I).* Ljubljana: Studia humanitatis.

– – 2003: Družbeni prostor in simbolna moč. V: *Sociologija kot politika.* Ljubljana: Založba *cf. 77–97.

– – 2004: *Znanost o znanosti in refleksivnost.* Ljubljana: Liberalna akademija.

Delo, številke letnika XLVII, 2005.

Dnevnik, številke letnika LV, 2005.

Marijan Dović, 2004: *Sistemske in empirične obravnave literature.* Ljubljana: ZRC SAZU.

Manca Košir – Mitja Čepič, 2004: Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska? V: *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri* (Ur. Melita Poler Kovačič, Monika Kalin Golob). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 33–52.

Niklas Luhmann, 2004: Konstrukcija realnosti: mediji kot spomin družbe. *Nova revija* 22/267–268. 294–295.

Breda Luthar, 2003: Produkcija lokalne slave. *Teorija in praksa* 40/2. 287–312.

Marko Milosavljevič, 2005: Intervju: metoda dela in novinarski žanr. V: *Uvod v novinarske študije* (Ur. Karmen Erjavec, Melita Poler Kovačič). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 135–188.

Katarina Molk, 2006: *Reprezentacija literarnega polja v časopisnem intervjuju s slovenskim književnikom: diplomsko delo.* Mentorja: Marko Juvan, Jože Vogrinc. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko in Oddelek za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Andrej Škerlep, 1997: *Komunikacija v družbi, družba v komunikaciji: analiza družbenega konteksta komunikacije prek študije Luhmannove in Habermasove teorije družbe.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
Večer, številke letnika LXI, 2005.

Summary

The article analyzes literature in the social context with the help of literary theory, sociology, and media studies. The theory of the literary field, developed by Pierre Bourdieu, is considered one of systemic-empirical treatments of literature, which understand literature as social sub-system, built and defined with literary activities (production, transmission, reception, and treatment) and communication between the participants/agents. Bourdieu's original and key concept is consecration on the literary field, the process of symbolic denotation of literature and activities connected with it, as literary works can be viewed as fetish, i.e., what determines the essence or, rather, autonomy of the literary field, hence, it is important what attitude the agents have towards it and what they call it. The symbolic battles are at the same time battles for the position in the field, and this is all put on display when journalism, which is charged with observing society, enters the literary field. The journalistic field is not only a cultural agent, but also a special nomothete – the consecrator who forms the image of literature for the public. The vastly heteronomic journalistic field adopts participants from other social fields and their specialized semantics and by choosing representative subjects marks the observed fields in a specific way. A newspaper interview with an author is one of the methods in which literary and journalistic fields are intertwined. The article surveys the information from the interviews with Slovene authors, published in 2005 in three most widely read Slovene daily newspapers. The survey shows that this type of interview multiplies the symbolic power that was gained in the literary field and that it is mostly created in connection with events that produce media personalities, e.g., on the occasion of presentations of literary awards and nominations. In addition, it also serves as a literary transmitter and literature analyzer. Through conversation with authors it analyzes literary stories, though with a somewhat different approach than, for instance, a literary review. The author's personal experience, which is supposed to bring literature closer to the reader, is in the forefront. The author retains the role of an observer of reality and of a symbolic narrator about the nation, therefore the interview questions often establish the connection between his/her personality and literary motifs. Journalists also tend to maintain contact with certain protagonists of the literary field, which repeatedly appear in interviews and remain representative personalities. A newspaper interview with an author is, on the other hand, an example of mixed social roles, i.e., literary critics as well as authors appear in the role of a journalist, which makes the content of the conversations more relevant. The observation of the heteronomy of the literary field and media interventions it can generally be a good starting point for literary analysis in a broader sense, its social existence and significance for the public.